

Oona Ojajärvi
Jaana Jormanainen

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta

Lausunto eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle 20.10.2025

Hallituksen esitys (HE 128/2025 vp) eduskunnalle EU:n data-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Johdanto

Kuntaliitto kiittää eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

Keskeiset havainnot hallituksen esityksestä

Kuntaliitto pitää myönteisenä, että esityksen jatkovalmistelussa kuntiin kohdistuvia vaikutuksia on avattu kattavammin. Kuntaliitto kuitenkin toivoo, että kuntavaikutuksia arvioitaisiin ja tarkennettaisiin hallituksen esityksessä vielä seuraavilta osin.

Data-asetuksen mukaiset roolit suhteessa verkkoon liitettyihin tuotteisiin ja niihin liittyviin palveluihin sekä niiden käytön tuloksena tuotettuun dataan

Hallituksen esityksessä (s. 56–57) on todettu, että suoraan data-asetuksessa määriteltujen oikeuksien ja velvoitteiden kautta tulevat vaikutukset riippuvat siitä, missä roolissa kunta toimii ja että kunta voi tilanteesta riippuen olla asetuksen tarkoittama datan haltija, käyttäjä tai datan vastaanottaja.

Data-asetuksen mukaisiin rooleihin liittyen Kuntaliitto toteaa, että käsitteiden soveltamiseen kuntasektorilla liittyy vielä epäselvyyksiä, kun kyse on verkkoon liitettyistä tuotteista ja niihin liittyvistä palveluista sekä niiden käytön tuloksena tuotetusta datasta. Kuntaliiton näkemyksen mukaan selvää on, että kunnat voivat tältä osin toimia data-asetuksen mukaisessa käyttäjän roolissa. Tämä lienee myös rooli, jossa kunnat tyypillisimmin toimivat. Hallituksen esityksessä tulisi kuitenkin avata kattavammin sitä, millä edellytyksillä ja missä tilanteissa kunnat voisivat toimia datan haltijan tai datan vastaanottajan rooleissa.

Data-asetuksen 2 artiklan 13 kohdan mukaan 'datan haltijalla' tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolla on tämän asetuksen,

sovellettavan unionin oikeuden tai unionin oikeuden mukaisesti annetun kansallisen lainsäädännön mukaisesti oikeus tai velvollisuus käyttää ja asettaa saataville dataa, myös tuotteen dataa tai siihen liittyvän palvelun dataa, jonka datan haltija on hankkinut tai tuottanut tuotteeseen liittyvän palvelun tarjoamisen aikana, kun tästä on sovittu sopimuksella. Data-asetuksen johdanto-osan 25 perustelukappaleen mukaan 'datan haltijan' käsite ei yleensä kata julkisen sektorin elimiä mutta siihen voi kuitenkin lukeutua julkisia yrityksiä. Datan haltija voi valmistajien ja tuotteeseen liittyvän palvelun tarjoajan lisäksi olla esimerkiksi toimija, jolle datan haltijan rooli on ulkoistettu sopimuksella. Datan haltija on toimija, joka kontrolloi pääsyä helposti saatavilla olevaan dataan, ja jonka tulee ilmetä käyttäjän tuotteesta tai palvelusta tekemässä sopimuksessa.

Data-asetuksen 2 artiklan 14 kohdan mukaan 'datan vastaanottajalla' tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka toimii omaan elinkeino-, liike-, käsiteollisuus- tai ammattitoimintaansa liittyvässä tarkoituksessa ja joka ei ole verkkoon liitetyn tuotteen tai siihen liittyvän palvelun käyttäjä ja jonka saataville datan haltija asettaa dataa, myös kolmatta osapuolta käyttäjän datan haltijalle esittämän pyynnön perusteella tai unionin oikeuden mukaisesti annetun kansallisen lainsäädännön mukaisen oikeudellisen velvoitteen mukaisesti. Data-asetuksen johdanto-osan 33 perustelukappaleessa todetaan, että kolmas osapuoli, jonka saataville data asetetaan, voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, kuten kuluttaja, yritys, tutkimusorganisaatio, voittoa tavoittelematon järjestö tai ammattitoimintaa harjoittava yksikkö.

Kuntaliitto pyytää sääntelyn soveltamisen helpottamiseksi tarkentamaan esityksen perusteluja, millä edellytyksillä ja missä tilanteissa kunta tai muu julkisen sektorin toimija voisi toimia datan haltijan tai datan vastaanottajan roolissa, kun kyse on verkkoon liitetyistä tuotteista ja niihin liittyvistä palveluista sekä niiden käytön tuloksena tuotetusta datasta. Kuntaliitto toteaa, että esimerkiksi kunnan hoitaessa tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla toiminta tulee lähtökohtaisesti yhtiöittää. Jos kyse ei ole tällaista toiminnasta, sekin tulisi selvyiden vuoksi esityksessä todeta.

Tiedonhallintavaikutukset

Hallituksen esityksessä on todettu (s. 16), että hallituksen esitystä edeltänyttä arviomuistiota valmistellut työryhmä on arvioinut, että julkisen sektorin elinten data-asetuksen V luvun nojalla (poikkeuksellinen tarve) yksityisiltä toimijoilta saamat asiakirjat olisivat Suomessa julkisuuslain 5 §:ssä tarkoitettuja viranomaisen asiakirjoja ja kuuluisivat julkisuuslain soveltamisalaan. Edelleen on todettu, että tällöin myös julkisuuslain

soveltamisalaan kytkettyä tiedonhallintalakia sovellettaisiin V luvun nojalla saatuihin tietoaaineistoihin ja asiakirjoihin.

Kuntaliitto toteaa, että suhdetta julkisuuslakiin ja muuhun julkisen hallinnon tiedonhallintaan tulisi selvyiden vuoksi arvioida esityksessä paitsi data-asetuksen V luvun osalta myös verkkoon liitettyihin tuotteisiin ja niihin liittyviin palveluihin sekä niiden käytön tuloksena tuotettuun, julkisen sektorin elimen hallussa olevaan dataan. Koska data-asetuksen sääntelyssä on monelta osin kyse tiedon liikkuvuuden edistämisestä, on sääntely keskeisesti yhteydessä myös julkisuuslakiin. Kuntien hallussa olevat tiedot ja asiakirjat tulevat lähtökohtaisesti julkisuuslain soveltamisalan piiriin. Myös uudenlaisten tieto- ja asiakirja-aineistojen (mukaan lukien tekninen dokumentaatio) salassapitotarpeet tulisi arvioida. Laajalla hallinnon julkisuusperiaatteella voi olla vaikutuksia yksityisten yritysten halukkuuteen tehdä yhteistyötä kuntien kanssa sekä myös liikesalaisuuksien toiminnalliseen määrittelyyn.

Neuvonta

Kuntaliitto toteaa, että data-asetuksen sääntelyssä verkkoon liitetyistä tuotteista ja niihin liittyvistä palveluista sekä niiden käytön tuloksena tuotetusta datasta painottuu yritysten näkökulma. Tämä painotus on ymmärrettävä, mutta se myös aiheuttaa sääntelyn soveltamiseen tulkintahaasteita kuntasektorilla, jossa toiminta poikkeaa yksityisen sektorin lähtökohdista. Kuntaliitto kiinnittää huomiota edellä lausunnossa todetun lisäksi myös data-asetuksen soveltamisalaan. Esimerkiksi data-asetuksen 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan data-asetuksen IV lukua (datan saatavuutta ja käyttöä yritysten välillä koskevat kohtuuttomat sopimusehdot) sovelletaan yksityisen sektorin dataan, johon päästään ja jota käytetään *yritysten välisten* sopimusten perusteella.

Kuntaliitto kiinnittää lopuksi huomiota myös siihen, että viranomaisilla tulee olla riittävät resurssit ja asiantuntemus neuvonnan tarjoamiseen myös kuntasektorilta esiin nouseviin datasäädöksen soveltamista koskeviin kysymyksiin.

Lisätietoja

SUOMEN KUNTALIITTO

Oona Ojajärvi
Juristi

Jaana Jormanainen
Erityisasiantuntija

Liitteet	Ei liitteitä
Jakelu	Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta
Tiedoksi	-